

Glavni opravek jim je bilo poljedelstvo, radi tega so imeli že zgodaj stalna selišča, vasi. Hiše (domo) so bile že tedaj primerno pripravljene in so kazale posebne svoje dele: vežo, pivnico, streho, sleme, steno, vrata, prag, izbo, peč, mizo (stolo) in klop. Med hišo in med hlevom z gumnom je bil dvor, torej niso stanovali z živino pod isto streho. Stavili so si hiše od lesa, ker je sorodna beseda »dom« z gotško »timrjan« tesati. Da menda niso znali še zidati, kaže to, da za opeko ni obče domače besede; vapno jim je bilo že znano, ali samo za to, da so si belili svoje hiše.

Bojeviti niso bili, a braniti so se znali hrabro in odločno. Gradili so si gradove, napravljali si okope, branili so se z lokom, strelami, z mečem, s kopjem ali sulico, sekiro in nožem, s kijem ali z mlatom. Poznali so že ščit in šlem in oklepe (bronija).

Obitelj je bila uravnana po patriarhalični šegi, prebivalci jedne vasi so si bili v rodu po krvi, imeli so isto ime in obče imetje. Volili so si starosto, kateri je upravljal vse, kar je zadevalo rod, daroval je bogovom, delil delo in sodil razprtije. Starosta je bil najprej oče, za njim so pa volili najpametnejšega. Po predniku so se imenovali ljudje in vas. Iz več rodov se je sestavljalo pleme, kateremu je stal na čelu zopet starosta, ki je bil vodja v vojski in je imel sicer v večjem okrogu iste pravice in dolžnosti kakor staroste v obitelji in v rodu.

Fr. Hubad.

(Dalje prihodujič.)

V zaščičenje.

Spisal sestavitelj sodnih obrazcev, vtlačeniš Viktorjem Dolencem.

Na drobno moje delce priletela je tedaj kritika še predno sem vse iznesel na svetlo! Kakor me od ene strani veseli, da je to moje delce zadržalo v tako kratkem času toliko uvažanja, nemilo me je od druge strani taknolo, ne za to, da se je g. kritik nepovoljno, nego da se je v njem hudomušno, da celó preziralno izrazil, če prav je imel pomisliti, da sem jaz prvi ledino oral v tej stroci. Tolaži me vendar le to, da sem storil svojo dolžnost in da sem ravno vsled kritike dosegel svoj cilj.

Odkar nam je namreč dr. Mošetov »Pravnik« zadremal, zavladata je pri nas na preimenitnem pravoslovnem polji grozna suša, saj razen dr. Tavčarjevega »Pravnika« in razen državnega zakonika in deželniš ukaznikov, ni zagledala belega dne nobena pravoslovna knjižica. Tožno zares!

Svojim delcem nisem obetal nič dovršenešega, povedal sem v pripomenku jasno, da vem prav dobro, da ni popolno in da je hudo oklepa nemški, oziroma italjanski duh. Povedal sem torej indirektno, da je moje

delce le slab poskus, kateri bode trebe sčasoma dovršiti. In s tem poskusom dosegel sem svoj namen. Vrgel sem plamenico v domačo streho in vzdramivši rojake iz snù poklical sem jih na delo. Naj pomečejo iz mojega delca med pleve vse, kar je v njem slabo zgrajenega, saj vršenjem čisti se pšenica.

Dozdeva se mi pa, da sodi g. kritik moje delce v marsičem krivično, da je njegova kritika še prezgodnja in ob to veže me dolžnost, da branim koliko tolikor to svoje delce.

Dokaj let bival sem med čakavci in štokavci. Ni se torej nikakor ne čuditi, da trpi moja pisava pod »vlijanjem« jezika hrvaškega, kar mi prav nič žal ni. Mi Slovenci smo sicer krepek, ali venderle tako majhen narod, da si prave znanstvene literature vzdržati ne moremo. Narod brezi znanstvene literature pa nima živjenja. Zaradi tega bodi nam sveta dolžnost, približevati se polagano drugim slovanskim jezikom in izvlasti hrvaško-srbskemu in ruskemu jeziku, saj v bitnosti je jezik slovenski, hrvaško-srbski, bolgarski in ruski jezik eden jezik, in da bi pisali mi Slovenci in Hrvati svoj jezik s cirilico in sicer sè staro, zastavljam sivo svojo glavo, da bi uže davno imeli vsaj za oči jeden splošen jezik. Temu stališču ima se pripisati, da sem v delci svojem prekoračil morda granice pisave slovenske upletši v nje marsikako besedo, po vsem Slovenskem ne živočo in skrojivši marsikak stavek načinom, v slovenskej pisavi še ne običajnim.

Ogledimo si tedaj izvlasti to stran kritike. —

G. Kritik bi hotel, da rabi izraz »sodnija« za gericht in norčuje se ob enem z besedama: a) s o d e c, katera rabi meni za richter in b) k o t a r, katera mi rabi za bezirk. — Težko nejezikoslovcu prepirati se v jezikoslovnih stvareh, in brezi tuje pomoči gotovo podlegel bi v boji. Oprosti mi torej slavni jezikoslovče g. Fran Levstiče! da te zovem na pomoč, Tebe napisavšega o tem prelepe besede v znamenitej knjigi: »Slovenskim županom«. — »Sodišče«. Tako piše slavni ta jezikoslovec: »Nikakor se mi nij hotêlo zapisati besede »sodnija«, ker obrazila »nija« zdaj vse čfharo slovanstvo néma, razven nas, katerim je najprvo oča Marko (1781. l.) zapljúnil beséde, kakeršne so: »abotnija« die Thorheit, »prostnija« die freie Herrschaft, »zdravnija« die Arzenei, »lakotnija« die Unersättlichkeit i. t. d. (morebiti, opiráje se na beséde: »copernija, uhernija, kaplanija, kompanija), ter za njim je iz Gutsmanovega perésa (1789. l.) prišlo: »škofnija«, das Bisthum, »vesnija« die Dorfschaft, »poroknija« die Bürgerschaft, »prešušnija« der Ehebruch, i. t. d., potem iz Vodnikovega: »sodnija« in iz Metelkovega (na 42. strani): »gornija« das Berggericht; a pozneje smo poródili nêstvor za nestvôrom: »obrtnija, uradnija, colnija, stotnija« itd. — Vrédno bi bilo tákej barbársčini slobo dati! Po mojem bi se za »Gericht« zópet vzéla stara beséda »sód«, izrekana, kakor »pót« der Weg, a »Richter« bi zopet bil »sódec«, kakor je

tudi Hrvatom in Srbom še zdaj.* — Temu imam pristaviti, da beseda s o d in sodec žive še dan denes prav krepko med isterskimi, ogerskimi, hrvaškimi in brkinskimi Slovenci in ker je povzdignol za obe te dve besedi mogočni svoj glas slavni naš jezikoslovec Fran Levstik, — in kaj hočemo opraviti proti temu gorostasu mi, ki smo jezikoznanstvo komaj podušali, — mislim, da je g. kritik na krivem potu.

Izrazov: »veliki« in »mali sodec« naši zakoni res ne poznajo, ali pozna jih naš narod po Istri in Hrvaškem ravno tako dobro, kakor na Goriškem »starega« in »mladega gospoda« (župnika, oziroma vikarija in kaplana). Sloveči hrvaški pisatelj A. Šenoa spisal je lepo pripoved o kaplanu nazvavši jo »Mladi gospodin« (kaplan). Oživimo, kar je dobrega v narodu! Sicer ne rabita mi samo navedena dva izraza v mojem delci, nego rabe mi tudi izrazi: kotarski ali okrajni sodec (sodnik) za »bezirksrichter« in sodni pristav za »gerichtsadjunkt« tako, da si lahko vsak izbere, kar mu bode više po vseči.

Slavni g. Fran Levstik je gotovo sovražnik vsake mešanice in v znamenite svoje knjige ne bi bil vsprejel besed, ki niso slovenskega porekla. In glej, v njegovej slovnici: »die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen« bereš na 10. strani: »Kotar« bezirk, v knjigi: »Slovenskim županom« na 181. strani: »Okraj — kraja, m., Bezirk; der Bezirk; najbolje bi se reklo: kôtar — tara«, staroslovenski: »kotarù« m. die Umgrenzung; srbski »kotar« die Umfriedlung«.

Božidar Raič v Vestniku štev. 10. stran 161. od 1876. leta razjasnuje vprašavno besedo trde, da je sestavljena iz ko + tor ter da pomenja fines. Kadar suše goriški Slovenci senó, spravljajo je v »kolač«, Dolenjci pa v »kotar«. Ta beseda je tedaj naša, kakor je naša: »tornik« der bothe (cursor). Hrvatje imajo: »kotarski súd« (судъ) in ne vem, zakaj ne bi se pisalo v slovenskem: »kotarski sôd« (судъ)? Želeti je to tem bolje, da zadobode ta izraz splošno veljavo, ker stanujo v nekaterih sodnih kotarih, n. pr. pod Gradom in v Bolzetu Hrvati in Slovenci.

2. »Tožbo naperiti« dozdeva se mi manji germanizem, nego g. kritikov »tožbo podati«, kar znači prav za prav: die klage zu protokoll geben. Beseda »naperiti« je Slovencem domača beseda po vsem Goriškem. Čujmo, kaj piše o njej sloveči naš pisatelj Fran Erjavec v Letopisu slovenske Mažice od 1883. leta na 215. strani: »Naperiti, naperim, v. pf. Ansetzen, anfangen, richten. Naperiti iglo = einfadeln. Luče na Štir. — Naperiti nogavico = splesti nekoliko začetnih vrst, da potem drug, ki še ni tako umehalen v tem delu, lahko dalje plete. Rihenberg. Naperjavati, naperjavam v. impf. Jemanden aufstacheln. »Poprej ga je naperjavajal na pravdo, a potem je pričal proti njemu.« — Na Krasu rabi ta beseda sploh za: die Klage

anstrengen, die Execution einleiten. Ta beseda služi tudi Rusom in pomenja v njih jeziku: gegen etwas andrängen; einem (heftig) zusetzen.

3. Pisava: obravnavanje na mestu obravnavanje mi je ušla po prepisovalčevem peresu tudi pri popravljanji. G. kritik pravi, da bi se primerno glasilo: »razprava« za abhandlung, »obravnavava« pa za verhandlung, a meni dozdeva se, da bi primernejše bilo ravno obratno.

4. Vsi naši slovničarji uče, da spadajo v drugo vrsto vsi glagoli z vrstno spono *ni*, oziroma *no*. Ker je prvotna spona *no* ohranila se pri vztočnih Slovencih, ker ta spona tudi drugim Slovencem ni neznana in ker se ta spona vjema z vsemi drugimi slovanskimi jeziki, ima gotovo prednost pred spono *ni* in je tudi opravičena moja pisava: vgasnôti, vrnôti i. t. n.

5. Trpna oblika glagola, katera mi pogostoma rabi, ne vgaja ne g. kritiku, in morda tudi slovenskemu uhu ne, a pomisliti je treba, da se času primerno prilagoditi mora tudi slovenski jezik drugim evropskim in izvlasti slovanskim jezikom. Takej pisavi podlegel je vrli Čeh, podvrgel se je čili Hrvat in udal se jej je celó mogočni Rus, in zaman bi se mi upirali mogočnej tej reki. Tako bi se na priklad: »die sitzung wurde geschlossen« reklo po italijanski: »la seduta venne (fu) chiusa«, po česki: »Sezění bylo zavřeno, po ruski: »zasiedanije bylo zakrito«, po hrvaški: »siednica bijaše zaključena«, in ne vem, zakaj ne bi se moglo reči tudi po slovenski: »razprava je bila završena«? — Pred meseci vršila se je pri c. kr. kotarskem sodu sežanskem glavna razprava z dvema beneškima Rezjanoma. »Tebie ne bješe menjà vredit« (du hättest mich nicht beleidigen sollen), rekel je pri tej priliki Rezjan Rezjanu. Zapisal sem ob to v svojej knjižici na enem mestu omenjeni aorist beše, nu samo zato, da se ne pozabode. Ogerskim Slovencem rabi ta aorist še vedno.

To isto velja tudi glede nekaterih germanizmov. Vsi naši zakoni pisani so v nemškem jeziku in zaradi tega ne otresemo se še dolgo dolgo ne germanizmov in to tem menje, ker so pridobili uže grajansko pravo kakor pri Česih, Hrvatih in Rusih. »Nepremičnine nahodeče (nalazeče) se« je isto tako germanizem kakor g. kritikom nasvetovani: nepremičnine »nahajajoče se« in vsi ti germanizmi zadobodo grajansko pravo, ker »vpisati« znači einschreiben in ker ta izraz ne more povsod rabiti za nemški: »vorkommen«, ali za italijanski »riportare«. Ne bodimo preozkosrčni, saj ni ne tolika nesreča ne sramota, ako imamo tudi v bukvah kako tujko, brezi katere dan denes ni, pa tudi biti ne more noben jezik, kolikor jih ljudje govore po vsi široki zemlji (Prim. Novice od 1858. leta št. 204.)

6. Na kolikor se dostaje glagola bivati sem pa menda nevedil v resnici predalet segel. Za svojega službovanja na »klasičnej« zemlji latinskej v Vodnjani zahajal sem često v sosedno pravoslavno črnogorsko naselbino Peroj

ne samo k slovanskej službi božjej, nego tudi na kupico dobrega vina. »E gospodine sudče«! rekel bi mi pri kakej prilici stari Kosta Vučetič, »zlo po onu kuću; kuća ne biva pometena, posledna ovca biva izvučena iz ovčaka, inkanat biva accordan (dozvoljen)« i. t. n. Opirajoč na narodno to govorico, ker sem v slovenskem prevodu reda kazenske pravde naletel na besedo: »sum biva vtrjen« in ker sem bral tudi v ruščini stavek: »Tiem ne menice my slyšim ot samih gubernatorov, čto oni byvajut stiesneni v svojih razporjašenijah«, mislil sem, da bi se n. pr. stavek: »es wird bewilligt«, »viene accordato« dobro slovenil tako: »biva dovoljeno«; — ker sem pa se sčasoma preveril, da ta pisava ni še v zakon zvedena, sem jo tudi popravil koncem knjižice v primetbi. Ni pa nikakor ne res, kakor uči g. kritik, da se ima dejanje vršeče se v presentu, izražati dovršnim glagolom, kajti dovršni glagoli imajo sicer obliko presenta, ali njih pomen je futuren. Ako rečem tedaj n. p. »sodnik dovoli« znači to ne: »der Richter bewilligt«, temveč: »der Richter wird bewilligen«.

(Dalje prihodnjič.)

L I S T E K.

Nove knjige slovenske. — *Koroške bukvice* slovenskemu ljudstvu v poduk in kratek čas izdaja in zaklada *Filip Haderlap, Jurjev*, I. snopič. Tiska J. R. Bertschinger v Celoveu 1887, 16, 32 str. Cena 15 kr. Pisatelj sam piše v predgovoru: »Slovenci radi prebirajo kaj lepega, kratkočasnega ali podučnega. Zato sem se namenil, skrbeti jim za tako berilo in začel izdajati „Koroške bukvice“. Prinašale bojo pripovedke, pravljice, povesti, pesmi, smešnice, gospodarske svete in sploh reči, ki človeka kratkočasijo, ali mu pamet bistrijo, ali srce požlahnujejo, ali mu v vsakdanjem življenju dobro svetujejo. S *politiko* se „Koroške bukvice“ ne bojo pečale; za tisto so časniki, katerih se Slovencem ne menjka. Slovenci imamo še malo lepoznanškega berila. Kdor hoče tedaj kaj storiti za omiko slovenskega ljudstva, naj me podpira s primernimi spisi, pa tudi s pridnim naročevanjem. Kaj bi pomagalo, ko bi „Koroške bukvice“ prinašale še tako lepe reči, pa bi ne našle potrebne denarne podpore? Sčasom bi moralo vse zopet zaspati.« — Namera Haderlapa je hvale vredna. Knjižica prinaša nekoliko narodnih pripovedek, smešnic in začetek izvirne povesti: »Usmilite se ubogih«. Mi bi knjižico prav radi priporočili, da pisatelj ni imel nesrečne misli s »Koroškimi bukvicami« širiti tudi neslani svoj pravopis, katerega je prejšnja leta poujaval že po nekem ljubljanskem časopisu, pa nobeden ni maral zanj. Članek »Nijekāj kraetkih besedy o novem pravopysu« in »Dvie božyčni peismi, swožeani v lječi l. 1883.« so knjižici prav nepotreben dodatek. Nikar ne begajte koroških Slovencev in ne cepite jih od svojih drugodeželskih bratov z nesrečnimi novimi abecedami!

— *Jugoslovani v zlati Pragi in slavnem Velegradu.*, Potopisne črtice. Svojim sopotnikom spisal *Vekoslav Vakaj* (pri Sv. Ani v Slov. Goricah, pošta Mureck). Natisnila tiskarna sv. Cirila v Mariboru 1886, m. 8. 128 str. Cena 45 kr. pri pisatelji ali pa v Cirilovi tiskarni v Mariboru. Pisatelj nam podrobno in na široko opisuje v preprosti be-

Dalje nam slika zgodovino narodovo od časov naprej, ko se je pokazal pod imenom Srbov, Sporov, Venetov i. t. d. dalje v luči zgodovine. Tedaj je bival med razrečjem Visle in Odre ob Baltijskem morji do denašnjega Novgoroda in do izvirov Volge in Dněpra do Dona in od spodnjega Dněpra do Dněstra do Karpat in Visle. Od tod so se začeli širiti na vse strani, dokler niso zasedli sedanjih sedežev in še dalje proti zahodu. Tu je bila dana pisatelju prilika opovreči tudi teorijo onih učenjakov, ki dokazujejo, da so bivali Nemci že pred Slovani po mnogih krajih, kjer so danes sicer, kjer jih pa v tem času, o katerem govorimo, gotovo ni bilo.

Ravno tako je osvetlil tudi vprašanje, kako in kedaj so se naselili Slovani po balkanskem poluotoku, kjer je stvar posebno zamotana, ker so imena, nahajajoča se pri starih pisateljih, ohranjena mnogokrat v taki obliki, da jim prvotne ni najti.

(Dalje prihodnjič.)

V zaščičenje.

Spisal sestavitelj sodnih obrazcev, vtačenih Viktorjem Dolencem.

(Dalje.)

7. V Dolenčevej tiskarni tiska se: »Naša Sloga« za isterske Hrvate, »Edinost« pa za isterske Slovence. V »Našej Slogi« rabi beseda: »ugovor« za vertrag, tractat, verabredung, vereinbarung, v »Edinosti« pa za: einpruch, widerspruch. »Našo Slogo« beró Hrvati in Slovenci, kakor beró tudi »Edinost« Slovenci in Hrvati. Kaka strahovita neprilika je ta nesrečni »ugovor« za ene in druge bralce! »Kar si mi dal, to ti ne prigovarjam«, (was du mir gegeben hast, stelle ich dir nicht in abrede), »naj bode tedaj štirideset goldinarjev, ali brezi vsacega prigovora«, (die forderung ermässige ich dir auf vierzig gulden, dagegen sollst du jedoch keine einwendung mehr erheben). Tako in enako izraža se Brkin dan na dan pri sodnih razpravah. Ker mi pa g. kritik v brk trdi, da ne rabi Hrvatom »ugovor« v gore navedenem smislu, naj blagovoli pogledati v Fröhlichov hrvaški riečnik, gder se bere na 448. strani: »Ugovaranje« n. verabredung, n. »ugovarati, -ram«, v. i. verabreden. »Ugovor« m. verabredung, bedingung, naj pogleda v vsak hrvaški časopis, naj blagoizvoli odpreti 398. stran Schmidtovega rusko-nemškega slovarja, gder se bere: »Ugovaryvat', ugovorit',« v. a. überreden, bereden, »ugovoritsja v. r. sich (zusammen) bereden, »ugovoryvanie, überredung, »ugovor«, »ugovorka«, bedingung, übereinkunft, contract, in gotovo se prepriča, da imam jaz prav. Vem sicer prav dobro, da prigovarjati znači

na slovenskem zapadu: zuređen, ali smelo trditi smem, da bode treba dati pri nas slovo besedi: »ugovor«⁶ za einspruch, ali einwendung in da sčasoma obvelja po prirodnih zakonih o teži na mestu nje ona beseda, ki rabi nekaterim Slovencem in sosednim Hrvatom za einspruch. Sploh ne smejo nam rabiti v uredovnem jeziku nikakor take besede, ki niso splošne nam in Hrvatom!

8. V gradjanskem postopniku, v najboljem prevodu zakonov veljavnih na Hrvaškem, iz peresa slovečega hrvaškega pisatelja Ivana Mazuranića, rabi beseda: »preslušati, preslušanje, preslušavanje«⁶ za einvernehmen, einvernahme, verhör; ker bi Kraševac, Istrijan in Brkin prišedši v sodišče rekel: »Prosim da me presliše«⁶ (ich bitte um Gehör) ker rabi v Wolfovem slovarji: »preslišba«⁶ za verhör in ker mislim, da je nastalo preslišati iz preslišati in le to iz preslušati, upotrebil sem tudi jaz besedo »preslušati«⁶ za einvernehmen, da ne bode razlike med nami in Hrvati in to tem rajši, ker na Primorskem rabi »prečuti«⁶ za überhören.

Zaslišati pomenja pa na Goriškem prav za prav: etwas hören, in Erfahrung bringen, n. pr. ko je to zaslišal, als er das hörte, in Erfahrung brachte. Da pa ta beseda tudi na Kranjskem v pomeni: überhören ne živi, spričuje dobro znana narodna pesem o konjskem glavarji Ravbarji, gder se bere: »Boben zaropče, da preslišati ni mogoče«, (dass einem das Hören vergehen möchte).

9. Oblike: toga, tomu, o tom, opirajo se na J. Šumanovo slovensko Slovnico, založeno Maticoj slovenskoj 1881. leta. (Prim. 104. stran); upotrebljevanje kazavnega zaimka: »ov, ova, ovo«⁶ oslanja se pa na A. Janežičevo »slovensko slovnico«⁶ od 1864. leta. (Prim. 63. stran.)

10. Kedo pa je neki povedal g. kritiku, da besede: vzajmiti, nagraditi, platiti, prihvati, smeten, nekretina i. t. n. niso tudi slovenske? —

Glede besede zajem piše slavni naš starina Matevž Cigale v občnem državljskem zakoniku na LXXIX. strani to-le: Beseda: zajem, v zajem dati, vzeti, je na Štajerskem v navadi, pri družih Jugoslovanih in Rusih, kakor tudi v staroslovensščini, in se vrhu tega vjema z latinskim: mutuum, mutus dare. Pravoslovje mora imeti za Darleihen drugo, razločno besedo od posodne pogodbe, commodatum, Leihvertrag.⁶

Istotako nahaja se beseda: nagrada, nagraditi, vergütung, vergüten v navedenem državljskem zakoniku na strani LVIII. — Gosp. Cigale je govoril in proti njegovi besedi ni prigovora!

Glagol »platiti«⁶ slovenskemu svetu ni neznan. V narodnej pesmi: »Kralj Matjaž pred peklom«⁶ slove deveta vrsta: »Bog vam plati na pitanje«⁶; v Prešernovej: »Nova pisarija«⁶ bere se pa: »Bog ti zaplati uk«⁶, in g. Fran Levstik piše o tem glagolu v napominanej svojej slovnici: »Plátiti, zahlen,

ist unter dem Volke nicht mehr allgemein üblich, und das ist der Grund, warum aus dem an dessen Stelle getretenen plačati gegen seine wahre Natur ein Vollendungszeitwort geworden ist.* Isterski, brkinski, hrvaški in ogrski Slovenci poznajo še prav dobro glagol platiti in naj stopi tedaj on znova v svoje stare pravice, da ne bode zaradi te malenkosti razlike med nami in Hrvati.

Brkin bi rekel: »Kaj mi smetaš račune?« za beweglich rabi celó v Wolf-ovem slovarji: »kreten« in sploh so glagoli: smesti, smetati, krenoti, kretati, uhvatiti, prihvati, hvatati (Prim. Letopis slovenske matice od 1883. leta) splošni nam in Hrvatom in ne vem tedaj, zakaj ne bi se moglo reči tudi pri nas: pravda zaradi smetene (močene in ne motene ¹⁾ posesti, ne-kretnina in celó nedvižnina za Liegenschaft, prihvati za prejemnik, kajti zadnja beseda znači zapadnim Slovincem der vermögensübernehmer.

11. Za »Gesuch« rabi mi i prošnja i prosba, ker ste obe besedi prav dobri in ne samo slovenski, temuč tudi slovanski. —

12. Za »Steueramt« in »Steurgemeinde« nimamo prav prikladne besede, kajti »davčni ali dačni« urad je slab, »davkarski ali davkarijski urad« še slabši in »davkarija ali davkarnija« pa najslabši izraz. To velja tudi za »davčno, dačno, davkovsko občino«. Vzel sem torej od soseda na posodo: »porezni« (porezovni) urad, »porezovna« (porezna) občina in prepričan sem, da se po ne dolgem ta izraz tudi pri nas tako udomači, kakor so se v zadnjem času udomačile besede: »ščediti, ščedilnica, promet« in druge.

13. »Zastopan odvetnikom«. Tudi to ni g. kritiku po volji in uči, da se ima pisati: »po odvetniku«, kar sem semtertja napisal tudi jaz, če prav sem vedel, da je to germanizem. V epohalnej svojej razpravi: »Napaké slovenskega slovstva« (Novice od 1858. leta, stran 44) žaloval je slavni naš jezikoslovec Fr. Levstik: »Res, jako pogrešamo zgubljenega storiivnika, ali kedo si ga pisati upa«. On si ga ni upal oživiti, oživili so ga drugi, in danes ni ga več slovenskega lista, kateremu ne bi rabil prekrasni ta druživnik. Kako lepo se stavki ž njim krajšajo! Koliko nepotrebnege *dakanja, kikanja, katerikanja, kakanja in rakanja* ne prišcedi se s tem slovanskim orodnikom!

14. Glagol »zahvaliti« ne rabi samo za danken, temuč tudi, in izvlasti na Krasu za annehmén. Nesmrtni naš Fran Erjavec piše o njem v omejenem letopisu slovenske Matice na 268. strani to-le: Zahvaliti, zahvalim, v. pf. Potrditi; für richtig befinden, bestätigen. »Te pogodbe jaz nisem nikoli zahvalil.« »Vsi računi so zahvaljeni.« Soška dolina. Primeri srbski: pohvaliti

¹⁾ Glagola »motiti« treba je skoro izogibati se, ker bi se pravilno pisati imel v partic. perf. kakor »močen« stark in kakor »močen« im wasser getränkt, kar gotovo vsacega moti, in ni se torej čuditi, da mi rabi tudi: smesti, smetati in rušiti za stören.

v., beloben, collaudare; češki: pochvaliti, v., billigen, gut heissen, sich gefallen lassen.« — Vidite torej, da mi ta beseda ne rabi brezí razloga.

15. Kadar Istrijanca, proživevšega toliko stoletij pod beneško vlado, prašaš, kako da se zove, pove ti ne samo svoje ime in priimek, temuč pri-stavi ob enem ime svojega otca in sicer še živega ali pokojnega, n. pr. a) Giovanni di Giovanni Smoljan, ali b) Giovanni del fu (ali quondam) Gi-ovanni Smoljan. Prvi njegov odgovor dal bi se lepo sloveniti tako: Ivan Ivanov Smoljan, drugi po ruskem običaji pa tako: Ivan Ivanović Smoljan. Ta lepi rusizem, prešedši celó v nemške knjige, dal bi se pri nas kaj lahko uvesti, kajti, ako se je isterski Slovan priučil tujemu, italjanskemu *di, del fu* (ali quondam), priučí se tem leže slovanskej govoricí. Smrten greh to menda venderle ni!

16. Naročil sem bil pri krojači v Trstu novo suknjo. Prišedši k njemu nekoliko dan pozneje, prašal sem ga, da li je gotova. »E, tako nisva vglavila« odgovoril je krojač, »vglavila sva, da si jo pridete poprej pomerit.« Škoda bi bila, da se ta lepa beseda izgubode, in da se otme pozabljivosti, napisal sem jo enkrat na prikladnem mestu in prepričan sem, da nisem s tem pri nikomer graje zaslužil.

(Konec prih.)

L I S T E K.

Poezije. Zložil *Jožef Pagliaruzzi-Krilan*. I. zvezek. Založil *Anton Klodič-Sabladoski*. V Gorici 1887. Cena nevezanemu zvezku 1 gld., vezanemu 1 gld. 50 kr. — Še se ga živo spominjam bledega, tihega, ljubeznivega mladeniča, ki je leta 1873. sedel v goriške gimnazije tretjem razredu na konci prve desne klopi. Niti dihati se ni upal, niti treniti z očesom, katero je imel neprestano uprto v učitelja, kakor bi se bal, da bi mu ne ušla kaka beseda njegova. Neumorno priden in lepega vedenja bil je vsem sošolcem vzgled in vzor. Mnogo sem imel učencev v petnajstih letih svojega učiteljevanja, a nobenega, ki bi bil vzglednejši nego ta! In kako mu je žarólo njegovo lepo oko, kadar sem bral v šoli kako lepo národno balado, ali srbske národne pesmi. Dà, tudi te! Slovenščina takrat ni imela nobenega učnega načrta; za ta učni predmet se ni brigala nobena šolska oblast. Učitelj si počel v šoli, kar ti je bilo drago. In ko smo završili slovniški pouk ter prebrali šolsko knjigo, tedaj smo prebirali národne pesmi, srbske in slovenske. In nihče jih ni poslušal in prebiral vérneje nego Pagliaruzzi. Da je talent, znali smo vsi; a da je tudi pesnik, zvedeli smo pozneje. Nisem ga videl nič več od leta 1873., a veselil sem se, ko sem čul, kako lepo je vspéval pozneje na gimnaziji in na vseučilišči; prav od vsega srca pa sem bil vesel njegovih prvih pesmij v Stritarjevem »Zvonu« l. 1878. in nekoliko let pozneje njegovih prelepíh romanec in balad v »Ljubljanskem Zvonu«. Nov pesnik se nam je rodil ob Soči zeleni, v resnici Dei gratia pesnik! A komaj je blagi mladenič storil prvi korak v življenje, komaj je Slovencem poklonil dične prvence divne svoje Vile, vzame nam 1. marcija 1885. nemila smrt njega, od katerega se nam je bilo še toliko nadejati! In danes z mešanimi čutili jemljemo v roke njegove »Poezije«,

temo, in poleti ko se kaže solnce v polni krasoti in mōči. Onkraj groba živel je duša v raji ali naviji. Svoje mrtvece so sežigali ali pa pokopavali. Pokojnikom na čast so praznovali ,trizno' z raznimi bojnimi igrami in so napravljali pojedino ,stravo' na mogili, kakor Slovenci še sedaj sedmīno.

Pisava bila je znana že pred cirilico. Sv. Ciril je reformator starih rún, on je uvel prvi slovansko glasovno pisavo. (Dalje prih.)

V zaščičenje.

Spisal sestavitelj sodnih obrazcev, vtlačenih Viktorjem Dolencem.

(Koncc.)

17. Blagoglasno besedo: »ob to« za deshalb, daher, darob, derothalben presnel sem iz klasičnega g. Fran Levčevega spisa: »die Sprache in Trubers »Matthäus«, — in mislim, da zasluži, da se z nova oživi.

18. »Napršno« jaz nisem pisal, pač pa sem pisal: »Napršena prisega« od glagola »napršiti« auftragen, aufladen, aufbürden in prepričan sem, da je ta beseda pri glavnej nezavračnej prisegi na svojem mestu. Naj tedaj g. kritik bolje bere, da ne napravi novega prča (Ziegenbock).

19. Glagol »dokončati« nisem rabil za: »zu Recht erkennen« nego za: »Endbescheid erlassen«. Presnel sem ga iz »varaždinskih narodnih pripovedek« skupljenih slovečim našim rojakom Matijem Valjavcem. V teh pripovedkah je dokaj i dokaj jezikovnega našega bogastva, katero imamo do jezgre izčrpati.

20. Prašam za svojo »dengubo«. Nedolžni ta srbizem naj vas g. kritik nikakor ne plaši, kajti jaz mislim, da je boljše reči: prašam (ali zahtevam) za svojo »dengubo«, nego za svojo »zamudo«, ker »zamuda« znači na slovenskem zapadu: »die Verspätung« in ne gre mi v glavo, da bi se človeka, ki je kaj zamudil, za to še nagradilo. Pri sodiščih biva taka osoba navadno kontumacirana.

O glagolu »predložiti« nečem ničesar omeniti, ker ve itak tudi g. kritik, da »predlagati« je nedovršen glagol od dovršnega glagola »predložiti«; in ob to je marsikdo lahko varuhom »predložen«, namreč enkrat, ali pa »predlagan«, namreč večkrat.

21. G. kritik posmehuje se tudi izrazoma: a) vtlačiti in b) pisec (najbrže okrajšano iz pis(av)ec, ali pis(al)ec, kakor prosec iz prošivec, sodec iz sodivec, venec iz venivec, Vršac iz Vršatec i. t. n.), a preverjen sem, da se je prerano zasmijal.

Slavnemu hrvaškemu jezikoslovcu, prvemu jugoslovanskemu proročku Franu Kurelcu rabi beseda: »tlačiti« na više mestih in on piše o njej v prekrasnej svojej knjižici: »Fluminensia« na 214. strani: »Město tudje réči štamparija ili zlokovnice česke tiskarna, koja od istâ uho i rakou

jezika vrédja, nu koju Zagrebčani obgrliše, priličnija mi se vidi utlaka; ta i Česi govore: knihu tlačit. Komu ta beséda ne bi ugodila, može po ruski reč: pečatnja; a mésto utlačiti, čto je odista sgodna reč, može reč i pečatat. Nu prodjimo se toli nesnosnih tiskati, tiskar, tiskarna i čto li je te petla, nije veće. I takó moglo bi podnesti tšesak = die Presse. Nejma stvari čto večma od čitanja odbija i čto večma jezik nagodjuje nego beséde nove kad su nespretne, t. j. kad niti im koren onomu odgovara čemu su namēnjene, niti su izvedene i rarubljene kako se hoće. Morgaj sinu roda, morgaj^e!

Nikadar nisem še bil tako predrzen, da bi se imenoval pisateljem, kajti po *mojem* mnenji prištevajo se pisateljem samo literarni mogočnici, dostojanstvenici, doglavnici, odličnici, kakor so n. pr. pri nas: Prešeren, Miklošič, Levstik i. t. n., drugi prizemljuharji pa, kakeršna sva jaz in g. kritik so le prosti pisci, nedostojni odverati Franu Kurelcu ni tinjkov (stogljjev) na zapogah, in mi, da se ne služimo besed, katere je dobrimi spoznal ta jezikoslavni gorostaš? — Predrzen smeh!

Da, gospodi kritiče! na stran čemer, prijatelja bodiva. Časi kličejo na delo i vas i mene. Narod slovenski, dolgo teptan tujim kopitom, dvíže se. Vsak slovenski stan ima svoja javna glasila, le mi pravoslovci, ki zasecamo svojim delovanjem najglobokejše v gmotne interese našega naroda, nimamo prav nobenega lista. Tožna nam mati!

Vi omenjate sicer, da bi nam imelo prirediti potrebne sodne obrazce c. kr. visoko justično ministerstvo. O up sladak, o nežne želje! Da so naši pisatelji pričakovli pomoči od praviteljstva, naša literatura bila bi še dan denes tamo, gder je bila pred Primožem Trubarjem. Ne na praviteljstvo, uprimo se na svoje moči. Slovenski jezik krči si po dolgej borbi naravni svoj pot v sodna svetišča. Da nas nepripravnih ne najde! Osnujmo si pravoslovni svoj list; v njem bodemo rešetal i in preresetavali pravne razprave, v njem bodemo pilili sodne obrazce in podajali sploh tako tečne hrane svojemu narodu, kakeršno on v resnici zasluži. V to ime Bože pomoz i!

LISTEK.

Stritarjevi zbrani spisi. Denašnjemu listu je knjigarna Kleinmayr & Bamberg priložila vabilo na naročbo Stritarjevih zbranih spisov. Na to vabilo posebno opozarjamo danes čitatelje svoje. Jeden prvih in največjih pisateljev naših, glavni zastopnik leposlovne književnosti slovenske, podaja našemu razumništvu zbrane spise svoje. V izbornih teh spisih so zastopane vse vrste pesništva; najlepši in najdovršenejši proizvodi, katere je porodila lirika, epika in dramatika naša zadnjih dvajset let, združeni so v njih v leposkladno celoto. Poleg tega obsezajo ti spisi cvet literarne kritike slovenske. Narod naš ima zdaj priliko pokazati, da je vreden vélikega pesnika in pisatelja, kakeršnega so mu poslala nebesa z Jos. Stritarjem, kateri se je ves čas pisateljevanja svojega s samostvor-